

Byla dėl finansinio lizingo ir su juo susijusių paslaugų apmokestinimo PVM

2013 m. sausio 17 d. Europos Teisingumo Teismas priėmė sprendimą byloje C-224/11, kuriame vertino finansinio lizingo ir su juo susijusių sandorių apmokestinimo PVM ypatumus bei apibrėžė aplinkybes bei faktorius, kurie leidžia kelis sandorius PVM prasme laikyti savarankiškais ar papildomais prie pagrindinio sandorio. Šis teismo sprendimas turėtų būti naudingas ir Lietuvos bendrovėms, turinčioms finansinio lizingo sutarčių su lizingo bendrovėmis.

Bylos fabula

BGŻ Leasing yra bendrovė, kuri vykdo finansinės nuomos ekonominę veiklą. Pagal BGŻ Leasing ir jos klientų sudarytų sutarčių sąlygas, finansinės nuomos davėjo (toliau – davėjas) suteiktas finansinės nuomos dalykas išlieka davėjo nuosavybe visą finansinės nuomos sutarties galiojimo laikotarpį. Finansinės nuomos gavėjas (toliau – gavėjas) davėjui moka įmokas ir kitas su finansinės nuomos dalykas susijusias išlaidas bei mokesčius. Be to, pagal šias bendras sąlygas per finansinės nuomos sutarties galiojimo laikotarpį tik gavėjas yra atsakingas už finansinės nuomos dalykui padarytą žalą, jo praradimą bei vertės sumažėjimą.

BGŻ Leasing reikalauja, kad finansinės nuomos dalykai būtų apdrausti. Šiuo tikslu BGŻ Leasing siūlo klientams draudimo galimybę, pagal kurią BGŻ Leasing sudaro atitinkamą draudimo sutartį su draudiku, o išlaidas nurodo padengti klientams, išrašydama jiems sąskaitas. 2008 m. vasario mėn. PVM deklaracijoje BGŻ Leasing deklaravo, kad turto, kuris yra finansinės nuomos dalykas, draudimo išlaidų atlyginimo sandoriai buvo ne PVM objektas.

Tačiau Lenkijos mokesčių administratorius nutarė, kad sandoris, kurį sudaro draudiminės apsaugos teikimas, yra *papildomų* paslaugų, finansinės nuomos paslaugos atžvilgiu, teikimas, todėl šis sandoris turėjo būti apmokestintas PVM taikant 22 % tarifą, kaip ir pagrindinė paslauga, t.y. finansinė nuoma. Mokesčių mokėtojas su tuo nesutiko ir ginčas pasiekė Europos Teisingumo Teismą, kuriam buvo pateikti tokie klausimai:

- 1) Ar PVM direktyvos 2 straipsnio 1 dalies c punkto nuostatą reikia aiškinti taip, kad finansinės nuomos dalyko draudimo paslauga ir finansinės nuomos paslauga turi būti laikomos atskiromis paslaugomis, ar viena sudėtine finansinės nuomos paslauga?
- 2) Jeigu būtų laikomos atskiromis paslaugomis, ar PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies a punktą kartu su 28 straipsniu reikia aiškinti taip, kad finansinės nuomos dalyko draudimo paslauga neapmokestinama PVM, kai šį turtą apdraudžia pats davėjas, o šio draudimo išlaidas nurodo finansinės nuomos gavėjui išrašytoje sąskaitoje?

Finansinio lizingo sandorio apibūdinimas

ETT nurodo, kad pagal nusistovėjusią praktiką, kai vykdamas finansinę nuomą nenumatoma gavėjui perduoti atitinkamo turto nuosavybės, ji turėtų būti iš esmės laikoma paslaugų teikimu, tačiau toks teikimas tam tikromis aplinkybėmis gali būti laikomas ilgalaikio turto įsigijimu. Būtent taip yra tokiu atveju, kai gavėjas disponuoja pagrindiniais turto, kuris yra finansinės nuomos dalykas, nuosavybės atributais, visų pirma kai jam perduodama didžioji dalis naudos ir rizikos, susijusios su teisine nuosavybe, ir kai diskontuota mokėjimų suma yra praktiškai identiška pardavimo vertei. Nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į pagrindinės bylos aplinkybes, turi nustatyti, ar šie kriterijai įvykdyti.

Sudėtinių sandorių apibūdinimas

Pirmasis klausimas iš esmės susijęs su aplinkybėmis, ar finansinės nuomos ir turto, kuris yra finansinės nuomos dalykas, draudimo paslaugos PVM atžvilgiu yra vienas paslaugų teikimas, kuriam reikia taikyti vieną PVM tarifą, ar tai savarankiški sandoriai, kuriuos reikia vertinti atskirai, kiek tai susiję su apmokestinimu PVM. Europos Teisingumo Teismas (ETT) nurodė, kad pirmiausia reikia atsižvelgti į tai, kad PVM tikslais *kiekviena paslauga paprastai turi būti laikoma atskira bei savarankiška*, kaip tai matyti iš PVM direktyvos 1 straipsnio 2 dalies antros pastraipos. ETT yra nusprendęs, kad kiekvienas teikimas paprastai ne tik turi būti laikomas atskiru bei savarankišku; sandoris, kurį ekonominiu požiūriu sudaro vienas paslaugos teikimas, negali būti dirbtinai skaidomas, kad nebūtų pakeistas PVM sistemos funkcionalumas.

Tačiau iš ETT praktikos matyti, kad tam tikromis aplinkybėmis, keli formaliai atskiri paslaugų teikimai, turi būti laikomi vienu sandoriu, kai jie nėra savarankiški. Vienu sandoriu, be kita ko, laikoma, kai dvi ar daugiau dalių ar veiksmų, kuriuos atlieka apmokestinamasis asmuo, yra taip glaudžiai susiję, jog objektyviai sudaro vieną ekonomiškai neskaidomą paslaugą, kurios padalijimas būtų dirbtinis. Tai taip pat yra tuo atveju, kai viena ar kelios dalys turi būti laikomos sudarančiomis pagrindinį teikimą, o kita dalis ar dalys, atvirkščiai, turi būti laikomos vienu ar keliais šalutiniais teikimais, kuriems taikoma pagrindinio teikimo mokestinė schema.

Siekiant nustatyti, ar atlikti teikimai yra keli savarankiški teikimai, ar vienas teikimas, reikia išnagrinėti atitinkamo sandorio būdingas dalis, tačiau reikia atminti, kad *nėra absoliučios taisyklės* paslaugų teikimo apimčiai PVM atžvilgiu nustatyti, todėl, siekiant nustatyti paslaugų teikimo apimtį, reikia atsižvelgti į aplinkybių, kuriomis sudaromas atitinkamas sandoris, visumą. Todėl nacionaliniai teismai turi nustatyti, ar konkrečiu nagrinėjamu atveju apmokestinamasis asmuo teikia vieną paslaugą, ir šiuo atžvilgiu pateikti galutinį faktinių aplinkybių įvertinimą.

Pagal Teisingumo Teismo praktiką, susijusią su vieno sandorio sąvoka, paslauga turi būti laikoma papildančia pagrindinę paslaugą, visų pirma jei klientams ji pati yra ne tikslas, o priemonė geriausiomis sąlygomis naudotis teikėjo teikiama pagrindine paslauga. Be to, sąskaitų išrašymo ir kainų nustatymo būdai gali būti požymiai dėl vienos paslaugos pobūdžio, o atskiras sąskaitų išrašymas ir atskiras teikiamų paslaugų kainų nustatymas rodo, kad egzistuoja savarankiški teikimai (tačiau tai neturi lemiamos reikšmės).

Atsakymas į pirmąjį klausimą

Nagrinėjamam sandoriui būdingos dvi dalys, t. y.: 1) finansinės nuomos teikimas; ir 2) turto, kuris yra finansinės nuomos dalykas, draudimo teikimas, kai davėjas, šio turto savininkas, sudaro draudimo sutartį su draudiku ir šio draudimo nepakitusios išlaidos nurodomos gavėjui išrašytoje sąskaitoje. ETT konstatavo, kad egzistuoja ryšys tarp finansinės nuomos paslaugos ir turto, kuris yra finansinės nuomos dalykas, draudimo teikimo, nes toks šio turto draudimas yra naudingas tik tiek, kiek susijęs su šiuo turto. Finansinės nuomos sąlygomis suteikiamas turtas ir jo draudimas neišvengiamai tarpusavyje susiję. Nepaisant to, tokio ryšio savaime nepakanka nustatyti, ar egzistuoja vienas sudėtinis teikimas PVM tikslais. Iš tiesų, jei visi draudimo sandoriai būtų apmokestinami PVM pagal su apdraustu turtu susijusių teikimų apmokestinimą šiuo mokesčiu, būtų pažeistas PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies a punkto tikslas, t. y. atleisti nuo PVM draudimo sandorius.

Taikant minėtą taisyklę, pagal kurią kiekvienas teikimas paprastai turi būti laikomas atskiru ir savarankišku, pažymėtina, kad iš esmės finansinės nuomos paslauga ir turto, kuris yra finansinės nuomos dalykas, draudimo suteikimas negali būti laikomi taip glaudžiai susijusiais, kad sudarytų vieną sandorį. Iš tiesų faktas, kad tokie sandoriai vertinami atskirai, savaime neturėtų būti laikomas dirbtiniu vieno ekonominio sandorio išskaidymu, galinčiu pakeisti PVM

sistemos funkcionalumą. Todėl reikia išnagrinėti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos aplinkybėmis yra priežasčių, leidžiančių manyti, kad atitinkamos dalys sudaro vieną sandorį.

Atskiras kainų nustatymas bei atskiras sąskaitų išrašymas, atskleidžia sutarties šalių interesus. Iš tiesų gavėjas pirmiausia siekia gauti finansinės nuomos paslaugą ir tik papildomai draudimą, kurio iš jo reikalauja davėjas. Jei gavėjas nusprendžia pasinaudoti taip pat davėjo teikiamu draudimu, šis sprendimas nesusijęs su jo sprendimu sudaryti finansinės nuomos sutartį.

Draudimo teikimas, kuris yra savarankiškas teikimas ir pats yra gavėjo tikslas, negali sudaryti atsitiktinių finansinės nuomos sandorio išlaidų, į kurias reikėtų atsižvelgti apskaičiuojant šio sandorio apmokestinamąją vertę. Draudimo išlaidos yra atlygis už turto, kuris yra finansinės nuomos dalykas, draudimo teikimą, o ne atlygis už patį finansinės nuomos teikimą. Todėl ETT konstatavo, kad iš esmės turto, kuris yra finansinės nuomos dalykas, draudimo teikimas ir pačių finansinės nuomos paslaugų teikimas turi būti laikomi atskirais ir savarankiškais paslaugų teikimais PVM tikslais. Nacionalinis teismas turi nustatyti, ar, atsižvelgiant į konkrečias pagrindinės bylos aplinkybes, atitinkami sandoriai šiuo atžvilgiu yra taip tarpusavyje susiję, kad turėtų būti laikomi vienu teikimu, ar, priešingai, jie yra savarankiški teikimai.

Atsakymas į antrąjį klausimą

Antroji dalis yra susijusi su klausimu, ar sandoris, kuris, be minėto draudimo teikimo, apima davėjo gavėjui išrašomoje sąskaitoje faktūroje šio draudimo išlaidų nurodymą, taip pat turi būti atleistas nuo PVM.

Draudimo teikimas negali būti apmokestinamas PVM vien dėl jo išlaidų nurodymo klientams išrašomose sąskaitose pagal finansinės nuomos sutarties šalių sudarytą sutartinį susitarimą. Faktas, kad davėjas savo klientų prašymu sudaro draudimo sutartį su trečiaisiais asmenimis, paskui tiksliai draudimo išlaidas perkelia klientams, negali paneigti šios išvados. Tokiomis aplinkybėmis tiek, kiek aptariamas draudimo teikimas lieka nepakitęs, klientams išrašytose sąskaitose nurodytos sumos yra atlygis už šį draudimą, todėl tokio sandorio nereikia apmokestinti PVM, nes jis atleidžiamas nuo mokesčio pagal PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies a punktą.

Remiantis nusistovėjusia teismo praktika, mokesčių neutralumo principu visų pirma draudžiama PVM atžvilgiu skirtingai vertinti panašias prekes ar paslaugas, kurios konkuruoja tarpusavyje. Todėl draudimo paslaugos, kurių tikslas – apdrausti turtą, kuris yra finansinės nuomos dalykas ir kurio savininku lieka davėjas, negali būti vertinamos skirtingai, atsižvelgiant į tai, ar tokias paslaugas draudimo įstaiga teikia tiesiogiai gavėjui, ar pastarasis gauna panašią draudiminę apsaugą iš davėjo, kuris ją gauna iš draudiko ir nepakitusių išlaidų sumą nurodo gavėjui išrašydamas sąskaitą.

ETT konstatavo, kad vykdant finansinės nuomos veiklą sandoris, kurį sudaro tikslios turto, kuris yra finansinės nuomos dalykas, draudimo sumos nurodymas klientui išrašomoje sąskaitoje faktūroje, yra draudimo sandoris.

Advokatas Arūnas Šidlauskas